

Andrej Giňa: Sar vakeras

Romano hangos (Brno), roč. 9, 2007, č. 15, 20. 8., s. 1, 5.

Paš peskeri buti pes dochudav andro but gava the fori. Dikhav, sar adaj o Roma dživen, vakerav lenca. [...] Šunav, sar den o Roma дума a pa'an mange, hoj mange igen pharo, sar dikhav, so pes amara čhibaha kerel. Te vakerav le phureder manušenca, ta mange pro jilo mištes. Jon amari дума l'ikeren a keras paš oda bare pherasa le gojendar, le masestar a savorestar. Šoha na aven a na vakeren manca čechika. Davarekana pes dod žanav ajse lava, so mek šoha na šund'om. Ko džanel, hoj o palune thule goja pes vičinen „mundrale“, a ko džanel, hoj romanes „hubi“ (po jekh Roma phenen „kozara“), hoj pes vičinen „chundrule“. Džanen, sar pes phenel romanes „koza“? „Buzni“.

Goreder ehin, sar aven ke ma te cinavel o terneder manuša. Jon aven a zmuken pre ma čechika, sar te avenas andre čechiko sklepa. Me lenge odphenav čak romanes. Pa l'is lendar vidžal, hoj džanen romanes, al'e romanes na vakeren. Te lendar phučav soske, ta mange na džanen te odphenel. A po jekh mange phenen: „Te imar amenge feder džal čechika sar romanes...“ Nekgoreder ehin, sar aven te cinavel o cikneder čhave. Jon na džanen romanes aňi jekh lav a čak pre ma dikhen, sar lenca chudav te vakerel romanes.

[...]

Te akana dikhav palal, leperav, hoj o Roma preačhile le čhavenca te vakerel buter sar anglo biš berš, talam the sigeder. Akor lenge navakerde o raja, hoj le čhavenca te vakeren čak čechika. Te na vakeren lenca romanes. Kaj sar avna andre škola, hoj savoreske te achal'on. Pre kada nane aňi čepo čačipen. Cikno čavoro igen sigo a loke sikh'ola barsavi čhib. Mire čhavenca ciknovarbastar vakerahas savore čak romanes. Čechika sikh'ile korkore, aňi na džanav sar. Savore mište sikh'onas, visikh'ile avri, o čhavo kerd'a maturita. A vakerahas lenca čak romanes. Na del man a vakerav le Rom ňijenca, so le čhavenca vakeren čak čechika, sar sikh'on lengere čhave. Mušnav te phenel, hoj pes but na vicirden. Čak avka, hoj predžan, a but ehin ajse, so preperen.

Pre kada, hoj le čhavenca te vakeras čak gadžikanes, avle o raja andre oka re žimos. The kada lenge kaml'a te šigitinel andre lengeri politika „asimilace“. Jon kamle,

hoj o Roma te našl'on. A te manuš na džanel peskeri čhib, na džanel nič pal peste, pal peskeri historija, na džanel, kaj perel. A pal'is leha šaj kerel sako, so kamel.

Kajča o Roma len šunde. Dogejl'a oda avka dur, hoj akana na džanav jekha terňa famel'ija, hoj le čhavenca te vakeren romanes. [...] Po jekh hine ajse zdil'iňarde, hoj korkore maškar peste vakeren čak čechika. Peskeri дума odčhide, sar te oda elas vareso, so na kampel, vaš soske pes ladžan.

Sako, či oda Čechos, Němcos, Angličanos, Ukrajincos a na džanav ko, ta peskeri čhib l'ikerel. Andre Amerika ehin but Čechi a peskeri čhib l'ikeren, gil'aven čechika gil'a, den peske te bičhavel čechika gend'a, novinki. Peskeri дума šoha na odčhivna. Al'e amen, o Roma, sam frajera – te vakeraha čechika, ta sam vareso buter. Kajčak kada nane a na ela šoha čačipen. Manuš, savo na džanel romanes, hino očorado o jekh čhib. Šoha na acha l'ola romaňa gil'ake, našťik peske pregenla romaňi paramisi vaj priphend'i. Šoha na acha l'ola romane pherasenge a pat'an, hoj o phure Roma džanenás te kerel bare pherasa. Televiza aňi radiovos akor na sas a th'avka has ko Roma veselones. Al'e so hin nekfeder a nekbareder chasna, hoj amara čhibaha pes dovakeraha le Romenca pre calo luma. A pa t'an, hoj nane phuv, kaj odoj te na dživen o Roma. Me lav pal peste.

Kolenge, so na džanen nič pal amende, kamás te phenel: Amari čhib hiňi phuri imar buter sar trin ezera berš. E čechiko angla amari hiňi terňi, čak ezeros berš. O Čechi peskeri čhib l'ikeren, den la pat'iv, hin len Ústav pro jazyk český a hin len tiž džanle, so čechiko čhib študinen. A amen, so? Das amara čhiba pat'iv, savi lake perel? Te kavka oda džala odijader, ta sar vimerna o phure, so romanes džanen a vakeren, ta lenca našl'ola the amari čhib. Našl'ona o romane gil'a. Imar akana šunav, hoj pojekh lavutara sthoven gi l'a gadžikane lavenca. Te gil'aven romanes, ta na džanen pal soste gil'aven. Našl'ona o paramisa, o priphende, o vakeriben, so vakernas o Roma, te pes zdžanas.

Či kamav vaj na, avel mange igen pharo, soske amari čhib avka odčhivas, sar te oda elas džungalo melalo patavo. So pes amenca ačhil'a, so sam? Šunas pes sar Roma, či imar na sam nič?